मुंबई विद्यापीठ

<u>अत्यंत महत्वाचे</u>

क्र.वि.क./आयसीसी/२०१७-१८/०५
दिनांक :- १३ जून, २०१७

<u>परिपत्रक</u> :

विषय :- शिक्षक व शिक्षकेतर पदांसाठी अपंगाचे आरक्षण व नोंदवही ठेवणेबाबत.

प्राचार्य सर्व संलग्नित अशासकीय (अनुदानित व विनाअनुदानित) कला, वाणिज्य, विज्ञान, विधी, शिक्षणशास्त्र, अभियांत्रिकी, व्यवस्थापन वास्तुशास्त्र, फार्मसी व तत्सम महाविद्यालये मान्यता प्राप्त संस्थांचे संचालक, (अल्पसंख्याक महाविद्यालयासह) तसेच उपकुलसचिव-आस्थापना विभाग आणि उपकुलसचिव शिक्षक नियुक्ती व मान्यता विभाग यांना कळविण्यात येते की, शासन परिपत्रक क्रमांक अपंग १००३/प्र.क्र.१२७/२००३/१-अ, दिनांक ६ मे, २००४, अन्वये अपंगांच्या आरक्षणाबाबत कार्यपध्दती निश्चित करण्यात आली आहे. तसेच शासन परिपत्रक दिनांक २ मे, १९९८ अन्वये प्रत्येक संवर्गात अपंगांसाठी ३% आरक्षण लागु करण्यात आले आहे. तथापी, सामान्य प्रशासन विभाग, शासन परिपत्रक दिनांक ५ मार्च, २००२ नुसार गट-ड, मधुन गट-ड, गट-ड मधुन गट-क व गट-क मधुन गट-क मधील पदांवरील पदोन्नतीसाठी आरक्षण लागु करण्यात आले आहे. तसेच शासन परिपत्रक दिनांक १६ मार्च, १९९९ नुसार अपंगांचे आरक्षण कप्पीकृत/अंतर्भुत आहे.

सामान्य प्रशासन विभाग शासन परिपत्रक दिनांक ४ मार्च, २००२ नुसार अपंग व्यक्तीसाठी असलेल्या आरक्षणानुसार शंभर रिक्त पदांची नोंदवही ठेवणे आवश्यक आहे. शंभर बिंदुची स्वतंत्र नोंदवही ठेवून त्यामधील क्रमांक १, ३४ व ६७ हे बिंदु अपंगासाठी आरक्षित ठेवणे आवश्यक आहे. शंभर बिंदु नोंदवही ठेवताना ती गटनिहाय अ-ब-क व ड अशी ठेवणे आवश्यक आहे.

तसेच शासन पुरक पत्र क्रमांक-अपंग २००६ (१६०-भाग-२/०६) आस्था२, दिनांक १३ फेब्रुवारी, २००९ अन्वये शिक्षकांची पदे अपंगामधील कोणत्या गटासाठी योग्य आहेत त्याची यादी तयार करण्यात आली आहे. (संलग्न)

वरील सर्व शासन निर्णय/परिपत्रकानुसार शिक्षकांची सर्व पदे एकत्रीत करुन नोंदवही तयार करण्यात यावी व त्यानुसार अपंगांचे आरक्षण भरण्यात यावे. त्याचप्रमाणे शिक्षकेतर पदे भरताना वर्ग-३ मधील सर्व पदे एकत्र करुन त्यानुसार अपंगांचे आरक्षण भरण्यात यावे. तसेच वर्ग-१, वर्ग-२, व वर्ग-४ मधील पदांबाबतही अशाप्रकारे सर्व पदे वर्ग निहाय एकत्र करुन अपंगांचे आरक्षण भरण्यात यावे.

13/6/17
(डॉ.एम. ए. खान)
कुलसचिव

ठिकाण : मुंबई. ४०० ०३२.

<u>प्रत माहिती व आवश्यक त्या कार्यवाहीसाठी</u>

प्राचार्य संलग्नित अशासकीय अनुदानित व विनाअनुदानित कला, वाणिज्य, विज्ञान विधी, शिक्षणशास्त्र, अभियांत्रिकी, वास्तुशास्त्र, औषधनिर्माणशास्त्र, एम.सी.ए., व्यवस्थापन व तत्सम महाविद्यालये मान्यता प्राप्त संस्थांचे संचालक, (अल्पसंख्याक महाविद्यालयासह वगळुन) उपकुलसचिव-आस्थापना विभाग तसेच उपकुलसचिव शिक्षक नियुक्ती मान्यता विभाग

संलग्नीत शासन निर्णय/परिपत्रके विद्यापीठाच्या संकेतस्थळावर उपलब्ध आहेत.

13/6/17
(डॉ.एम. ए. खान)
कुलसचिव

अपंग व्यक्ती (समान संधी, संपूर्ण सहभाग व हक्कांचे संरक्षण) अधिनियम, 1995 नुसार शासन सेवेतील पदावर शारिरीकदृष्ट्या अपंगांसाठी आरक्षण ठेवण्याबाबतची कार्यपध्दती.

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग,
शासन परिपत्रक क्रमांक एसआरव्ही-1097/प्र.क्र.12/97/16-अ,
मंत्रालय, मुंबई 400 032, दिनांक 2 मे 1998.

वाचा :- (1) शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्रमांक एसआरव्ही-1077/3576/1433/16-अ, दिनांक 23 मे 1978.

(2) शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्रमांक एसआरव्ही-1081/सीआर-15/16-अ, दिनांक 7 सप्टेंबर 1982.

(3) शासन निर्णय, समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग क्रमांक इडीडी-1090/22592/सीआर-400/सुधार-2, दिनांक 19 ऑगस्ट 1992.

(4) शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्रमांक बीसीसी-1097/सीआर-2/97/16-ब, दिनांक 16 ऑगस्ट 1997.

(5) अपंग व्यक्ती (समान संधी, संपूर्ण सहभाग व हक्कांचे संरक्षण) अधिनियम, 1995, (क्रमांक 1/1996).

परिपत्रक :- अपंग व्यक्ती (समान संधी, संपूर्ण सहभाग व हक्कांचे संरक्षण) अधिनियम, 1995 (1996 चा 1) हा अधिनियम जम्मू व काश्मीर राज्य वगळता संपूर्ण देशामध्ये दिनांक 7 फेब्रुवारी 1996 पासून लागू करण्यात आलेला आहे.

2. सदर अधिनियमाच्या कलम 32 नुसार राज्य शासनाने अपंगांसाठी आपल्या आस्थापनेवरील जी पदे आरक्षित करता येतील ती पदे शोधून काढणे (Identify) आवश्यक आहे. अधिनियमाच्या कलम 33 नुसार अपंगांच्या नियुक्तीसाठी किमान 3 टक्के पदे आरक्षित करणे आवश्यक आहे. त्यापैकी प्रत्येकी एक टक्का पदे, अनुक्रमे (1) अंध, अल्पदृष्टी (दृष्टीहीनता), (2) बहिरेपणा, (3) अस्थिव्यंग किंवा मंदमती या व्याधींनी ग्रस्त असलेल्या व्यक्तींसाठी राखीव ठेवणे आवश्यक आहे. या कलमात कामाचे स्वरुप पाहता ज्या आस्थापनेवर अपंगांसाठी आरक्षण करणे शक्य नाही, अशा बाबतीत सूट नमूद करण्यात आली आहे.

3. आस्थापना या शब्दाची व्याख्या आणि या अधिनियमाच्या कलम 32 आणि 33 चे उतारे (Extract) सोबतच्या जोडपत्रात देण्यात आले आहेत.

4. राज्याच्या विविध आस्थापनांवर सरळसेवा भरतीने करावयाच्या नियुक्तीत अपंगांसाठी करावयाच्या आरक्षणाची कार्यपध्दती येथे दर्शविण्यात आली आहे. तिचे पालन करण्यात यावे.

(ग) अधिनियमातील कलम 32 व 33 लक्षात घेऊन महाराष्ट्र शासनाच्या प्रत्येक प्रशासकीय विभागाने प्रत्येक संवर्गातील कार्यभार-पाहून त्या प्रकारचे काम करण्यात येते त्यांचा आढावा घेण्यात यावा. विभागांतर्गत आणि विभागाच्या अधिपत्याखालील कार्यरत असलेली विविध शासकीय कार्यालये यांच्या कार्यालयातील अ, ब, क आणि ड संवर्गानुसार हा आढावा घेण्यात यावा. कामाच्या स्वरुपाचे काळजीपूर्वक परिशीलन करुन प्रत्येक संवर्गात अपंग व्यक्तींसाठी सरळसेवा भरतीत रिक्त पदावर 3 टक्के आरक्षण करण्याबाबत विभागाने [illegible] समाजकल्याण विभाग आणि सामान्य प्रशासन विभाग यांच्याकडे शासनाच्या मान्यतेसाठी संवर्गनिहाय प्रस्ताव सादर

करण्यात यावेत. अधिसूचित मंजूर झालेली योजना शासन निर्णयाच्या स्वरुपात प्रसिध्द करण्यात यावी. कर्मचारी वर्गाकडून करण्यात येणा-या कामाचे स्वरुप विचारात घेता, विशिष्ट संवर्ग/आस्थापना यांच्यासाठी असे आरक्षण ठेवणे शक्य नसल्याचे आढळून आल्यास असे संवर्ग/आस्थापना यांना सदर आरक्षणापासून सूट देण्याचा प्रस्ताव समाजकल्याण विभाग आणि सामान्य प्रशासन विभाग यांच्यामार्फत शासनाच्या आदेशार्थ सादर करण्यात यावा. शासनाच्या मान्यतेनंतर अशा प्रकारची विशेष सूट अधिसूचित करण्यात यावी.

(ट) वरील परिच्छेदामध्ये दर्शविल्यानुसार सर्व शासकीय महामंडळे/कंपन्या, स्थानिक स्वराज्य संस्था, जिल्हा परिषदा, महानगरपालिका, नगरपालिका आणि शासनाच्या अधिपत्याखालील किंवा शासनाने अनुदान दिलेली मंडळे, अनुदानित संस्था यांनी सरळसेवा भरती करताना अपंग व्यक्तींसाठी 3 टक्के पदे आरक्षित करावीत. कामाचे स्वरुप पाहता अशा आरक्षणापासून कलम 33 अंतर्गत सूट हवी असल्यास त्यांनी आपल्याशी / संबंधित शासकीय विभागाशी संपर्क साधावा.

(ठ) अपंग व्यक्तींसाठी असलेले 3 टक्के आरक्षण हे आधीच अस्तित्वात असलेल्या अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जाती/भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग आणि विशेष मागासवर्ग यांच्यासाठी असलेल्या आरक्षणांतर्गत असेल. शासन निर्णय क्रमांक बीसीसी-1097/प्र.क्र.2/97/16-ब, दिनांक 16 ऑगस्ट 1997 नुसार बिंदू नामावलीत हे आरक्षण दर्शविण्यात आले नाही.

(ड) शासन निर्णय क्रमांक एसआरव्ही-1070/3576/1433/16-अ, दिनांक 23 मे 1978 अन्वये महाराष्ट्र राज्यात अपंगासाठी गट 'क' आणि गट ''ड'' च्या पदांवर आधीच आरक्षण विहित करण्यात आलेले आहे. परिच्छेद 1 व 2 मध्ये दर्शविल्यानुसार गट 'क' आणि गट 'ड' च्या पदांचा सवर्गनिहाय आढावा घेण्यास काही कालावधी लागणार असल्यामुळे तोपर्यंत परिस्थितीत सदर शासन निर्णयाची अंमलबजावणी करण्यात यावी. मात्र वरील परिच्छेद 1 व 2 मध्ये दर्शविल्यानुसार आरक्षणाबाबत अगर आरक्षणातून सूट देण्याबाबत प्रशासकीय विभागाने आणि इतर आस्थापनांनी विशेष आदेश निर्गमित केल्यास त्या आदेशांच्या मर्यादेपर्यन्त वरील दिनांक 23 मे 1978 च्या शासन निर्णयाचे अधिक्रमण केले जाईल.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

नवीन कुमार,
प्रधान सचिव (सेवा)

प्रति

राज्यपालांचे सचिव,
मुख्य मंत्र्यांचे प्रधान सचिव,
उप मुख्य मंत्र्यांचे सचिव,
सर्व मंत्री / राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,
मुख्य सचिव / अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव,
सर्व मंत्रालयीन विभाग,
सर्व विभागीय आयुक्त,
सर्व जिल्हाधिकारी,
सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी,
x प्रबंधक, उच्च न्यायालय, मूळ शाखा, मुंबई,
x प्रबंधक, उच्च न्यायालय, मुंबई/खंडपीठ, औरंगाबाद, नागपूर,
x प्रबंधक, उच्च न्यायालय, अपील शाखा, मुंबई,

* प्रबंधक, महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरण, मुंबई, औरंगाबाद, नागपूर,
* प्रबंधक, लोकायुक्त आणि उप लोकायुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई,
* सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई,
अध्यक्ष, महाराष्ट्र दुय्यम सेवा निवड मंडळ, मुंबई,
सचिव, सर्व प्रादेशिक निवड मंडळे,
सचिव, राज्य निवड मंडळ,
सर्व नगरपालिकांचे मुख्याधिकारी,
सर्व महानगरपालिकांचे आयुक्त,
सर्व शासकीय महामंडळे, कंपन्या, स्थानिक स्वराज्य संस्था व शासन अनुदानित मंडळे / संस्था,
संचालक, सेवायोजन, मुंबई,
सर्व मंत्रालयीन विभागांच्या अधिपत्याखालील विभाग प्रमुख व कार्यालय प्रमुख,
सामान्य प्रशासन विभागातील सर्व कार्यासने,
निवड नस्ती

---

* पत्राने.

ANNEXURE

Definition of Establishment :-

"Establishment" means a corporation established by or under a Central Provinicial or State Act, or an authority or a body owned or controlled or aided by the Government or a local authority or a Government Company as defined in section 617 of the companies Act, 1956 and includes Departments of a Government.

32. Appropriate Government shall-

(a) identify posts, in the establishments, which can be reserved for the persons with disability;

(b) at periodical intervals not exceeding three years, review the list of posts identified and up date the list taking into consideration the developments in technology.

33. Every appropriate Government shall appoint in every establishment such percentage of vacancies not less than three per cent, for persons or class of persons with disability of which one per cent, each shall be reserved for persons suffering from-

(i) blindness or low vision;
(ii) hearing impairment;
(iii) locomotor disability or cerebral palsy.in the posts identified for each disability:

Provided, that the appropriate Government may, having regard to the type of work carried on in any department or establishment, by notification subject to such conditions, if any, as may be specified in such notification, exempt any establishment from the provisions of this section.

अपंग व्यक्तींसाठी आरक्षण ठेवण्याबाबत व आरक्षणानुसार पदे भरण्याबाबत कार्यपद्धती

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग
शासन परिपत्रक क्र. अपंग - १००३ / प्र. क्र. १२७/२००३/१-अ
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२
दिनांक : ६.५.२००४

वाचा :
१) केंद्र शासनाचा अपंग व्यक्ती (समान संधी, संपूर्ण सहभाग व हक्कांचे संरक्षण) अधिनियम, १९९५
२) शासन परिपत्रक, सा. प्र. वि. क्र. एसआरव्ही-१०९७/प्र.क्र.१२/९७/१६-अ, दि. २ मे, १९९६
३) शासन परिपत्रक, सा. प्र. वि. क्र. एसआरव्ही-१०९९/प्र.क्र.३७/९९/१६-अ, दि.४ मार्च, २००२

प्रस्तावना :

केंद्र शासनाच्या अपंग व्यक्ती (समान संधी, संपूर्ण सहभाग व हक्कांचे संरक्षण) अधिनियम, १९९५ मधील तरतूद क्र. ३२ अनुसार शासकीय आस्थापनेमध्ये अपंग व्यक्तींसाठी आरक्षित ठेवता येऊ शकतील अशी पदे ठरवावयाची असून तरतूद क्र. ३३ अनुसार अंध/अल्पदृष्टी, कर्णबधीर व अस्थिव्यंग किंवा मेंदूवा पक्षघात या अपंग प्रवर्गांसाठी प्रत्येकी एक याप्रमाणे एकूण तीन टक्के आरक्षण ठेवून अशा व्यक्तींच्या नियुक्त्या करावयाच्या आहेत. तथापि एखाद्या विभागातील/आस्थापनेतील कामाचे स्वरुप विचारात घेऊन व यासंबंधात कारणे स्पष्ट करून आरक्षण ठेवण्यापासून सूट देण्याबाबत आदेश निर्गमित करावयाचे आहेत. या तरतुदी विचारात घेऊन राज्य शासनाच्या प्रत्येक विभागाने विभागांतर्गत व विभागांच्या अधिपत्याखालील गट अ, ब, क व ड मधील सर्व संवर्गातील कामाच्या स्वरुपाचा आढावा घेऊन अपंग व्यक्तींसाठी ३% आरक्षण ठेवण्याबाबत प्रस्ताव तयार करून, त्यास समाजकल्याण विभाग व सामान्य प्रशासन विभाग यांच्यामार्फत शासनाची मान्यता घेऊन शासन निर्णय निर्गमित करण्याच्या सूचना उपरोल्लेखित क्र. २ च्या परिपत्रकान्वये देण्यात आल्या होत्या. उपरोल्लेखित क्र. ३ च्या परिपत्रकान्वये आरक्षणानुसार नियुक्ती करण्याबाबत क्रमवार बिंदू व कार्यपद्धती विहित करण्यात आली आहे.

अपंगासाठी संवर्गानुसार आरक्षण ठेवण्याच्या व प्रत्येक पदासाठी १०० बिंदूची स्वतंत्र नोंदवही ठेवण्याच्या सूचना आहेत. बहुतांश कार्यालयात पदे संख्येने अल्प असण्याची शक्यता असल्याने ३% आरक्षणानुसार पदांची परिगणना करणे कठीण आहे. केंद्र शासनाच्या धोरणानुसार गट-क व गट-ड मधील पदांचा गटनिहाय एकत्रित विचार करून आरक्षण ठेवण्याची पदांची परिगणना करावयाची आहे. तथापि गट-अ व गट-ब संबंधात अशी परिगणना संवर्गानुसार करावी अशा त्यांच्या सूचना आहेत. केंद्र शासनाच्या या पद्धतीचा विचार करून व त्यामध्ये राज्याच्या दृष्टीकोनातून बदल करून आरक्षित पदांच्या परिगणनेबाबत सुधारित पद्धती विहित करण्याचा विचार होता. या सुधारित पद्धतीमुळे एकाकी पद असले तरीही ते एकूण संख्येत विचारात घेतले जाणार असल्याने आरक्षणातून वगळले तरीही परिगणनेनुसार फरक पडणार नाही. तसेच आरक्षण ठेवण्याची व राबविण्याची प्रक्रिया केंद्रीभूत होणार असल्याने आरक्षण ठेवण्याच्या व त्यानुसार पदे भरण्याच्या प्रक्रियेस गती येऊन त्याचा कार्यपालन अहवालही लवकर मिळू शकेल. त्याचप्रमाणे आरक्षण ठेवण्याबाबत व त्यानुसार पदे भरण्याबाबत नियुक्ती प्राधिकाऱ्यांना मार्गदर्शन व्हावे व त्यांच्या शंकांचे निरसन व्हावे हा हेतुही आहे. हे विचारात घेऊन आता पुढीलप्रमाणे तपशीलवार सूचना/मार्गदर्शन करण्यात येत आहे.

शासन परिपत्रक :

अपंग व्यक्तींसाठी ठेवावयाच्या आरक्षणाबाबत पुढीलप्रमाणे एकत्रित मार्गदर्शनात्मक स्पष्टीकरण करण्यात येत आहे.

१) अपंग व्यक्तींसाठी गट-अ, गट-ब, गट-क व गट-ड या संवर्गातील पदांसाठी आरक्षण ठेवावयाचे आहे.

२) अपंग व्यक्तींसाठी आरक्षण सरळसेवेने करण्यात यावयाच्या नियुक्त्यांसाठी लागू आहे. (तथापि, सा.प्र.वि. शासन परिपत्रक दि. ५.३.२००२ अन्वये फक्त गट-ड मधून गट-ड मधील गट-ड मधून गट-क मधील व गट - क मधून गट- क मधील पदावरील पदोन्नतीसाठी हे आरक्षण लागू करण्यात आले आहे.

३) सा.प्र.वि. परिपत्रक दि. १६-३-१९९१ अन्वये स्पष्ट करण्यात आल्यानुसार अपंग व्यक्तींसाठी ठेवावयाचे आरक्षणसमांतर आरक्षण (Horizontal Reservation) असून ते ५२% सामाजिक आरक्षण (व खुल्या प्रवर्गासाठी असलेले ४८% प्रमाण) यामध्ये कप्पीकृत/अंतर्भूत (Interlocking) आहे.

४) सा.प्र.वि. शासन परिपत्रक दि. ४.३.२००२ अनुसार अपंग व्यक्तीसाठी असलेल्या आरक्षणानुसार ठेवावयाची १०० रिक्त पदांची नोंदवही व नियुक्त्यांसाठी असलेली बिंदूनामावली या स्वतंत्र बाबी आहेत. तथापि अपंगासाठी ठेवण्यात आलेल्या रिक्त पदांच्या नोंदवहीतील संबंधित क्रमांकानुसार अपंग उमेदवारांची मागणी करताना बिंदूनामावलीतील रिक्त बिंदूच्या प्रवर्गाच्या (मागासवर्गीय किंवा खुला) उमेदवाराची मागणी करावयाची आहे. तसेच केवळ अपंग व्यक्तींची मागणी करावयाची नसून अपंगांच्या कोणत्या प्रवर्गासाठी (अंध / अल्पदृष्टी, कर्णबधीर, अस्थिव्यंग किंवा मेंदूचा पक्षघात) मागणी आहे, हे ही स्पष्ट करावयाचे आहे.

५) अपंग व्यक्तींसाठी ठेवण्यात आलेल्या आरक्षणाचा लाभ मिळण्यासाठी अपंगत्वाचे किमान प्रमाण ४०% असणे आवश्यक आहे. केंद्र शासनाच्या अपंग व्यक्ती अधिनियमात अपंग व्यक्तिची व्याख्या पुढीलप्रमाणे करण्यात आली आहे.

"blindness" referes to a condition where a person suffers from any of the following conditions namely :

(i) total absence of sight; or

(ii) visual acuity not exceeding 6/60 or 20/200 (snellen) in the better eye with correcting lenses; or

(iii) limitation of the field of vision subtending an angle of 20 degree or worse;

"Person with low vision" means a person with impairment of visual functioning even after treatment or standard refractive correction but who uses or is potentially capable of using vision for the planning or execution of a task with appropriate assistive device.

"hearing impairment" means loss of sixty decibels or more in the better ear in the conversational range of frequencies;

"locomotor disability" means disability of the bones; joints or muscles leading to substantial restiction of the movement of the limbs or any form of cerebral palsy;

"cerebral palsy" means a group of non-progressive conditions of a person characterised by abnormal motor control posture resulting from brain insult or injuries occurring in the prenatal, peri-natal period of development; 22

केंद्र शासनाच्या अधिनियमातील वर उल्लेख केलेली व्याख्या व संबंधित पदावर अपंगांसाठी ठेवण्यात आलेल्या आरक्षणाच्या आदेशात नमूद करण्यात आलेले अपंगत्वाचे प्रमाण/प्रकार विचारात घ्यावेत.

६) अपंग व्यक्तींची निवड झाल्यानंतर त्याची नियुक्ती करण्यापूर्वी शासनाने नियुक्त केलेल्या तज्ञ वैद्यक मंडळाने तो उमेदवार संबंधित पदावर काम करू शकेल असे प्रमाणपत्र दिल्यानंतरच त्याची नियुक्ती करावी.

७) सा.प्र.वि.शा.नि. दि. १६ जून, २००१ अन्वये अपंग व्यक्तींसाठी उच्चतम वयोमर्यादा सरसकट ४५ वर्षापर्यंत शिथिल करण्यात आली आहे.

८) अपंग व्यक्तींसाठी संबंधित जिल्ह्यांमधील शासकीय रूग्णालयातील प्राधिकृत केलेल्या वैद्यकीय तज्ञांचे प्रमाणपत्र आधारभूत धरावे.

अपंग व्यक्तींसाठी ठेवण्यात आलेल्या आरक्षणानुसार पदांची परिगणना :

सा.प्र.वि. परिपत्रक दि. २ मे, १९९८ अन्वये प्रत्येक संवर्गात अपंग व्यक्तींसाठी ३% आरक्षण ठेवण्याबाबत सूचना देण्यात आल्या होत्या. तसेच सा.प्र.वि. परिपत्रक दि. ४ मार्च, २००२ अन्वये प्रत्येक पदासाठी १०० बिंदूची स्वतंत्र नोंदवही ठेवून त्यामधील १, ३४ व ६७ हे बिंदू अपंगांसाठी आरक्षित ठेवण्याच्या सूचना देण्यात आल्या आहेत. तथापि प्रत्येक संवर्गातील पदे अपंग व्यक्तींसाठी आरक्षण ठेवण्याच्या दृष्टिने आवश्यक त्या संख्येने उपलब्ध असतीलच असे नाही. त्यामुळे व केंद्र शासनाने गट-क व गट-ड मधील पदांसाठी विहित केलेली पद्धती विचारात घेऊन अपंग व्यक्तींसाठी ठेवण्यात आलेल्या आरक्षणानुसार पदांची परिगणना करण्याबाबत पुढीलप्रमाणे सूचना देण्यात येत आहेत.

UNIVERSITY OF MUMBAI
16
04 MAR 2009

PA to R.

अपंग व्यक्ती (समान संधी, संपूर्ण सहभाग व हक्कांचे संरक्षण) अधिनियम, १९९५ नुसार उच्च व तंत्र शिक्षण विभागांतर्गत गट-अ व गट-ब [illegible] नामनिर्देशनाने नियुक्ती करावयाच्या सर्व पदांवर शारीरिकदृष्ट्या अपंगांसाठी आरक्षण.

DR/AR (TAY) DAC Exam [illegible]

महाराष्ट्र शासन

उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग

शासन पुरकपत्र क्रमांक : अपंग [illegible] (१६०-भाग २/०८) आरक्षण-२,

मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई ४०००३२.

दिनांक : १३ फेब्रुवारी, २००९

वाचा :- १) शासन निर्णय, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग क्र. अपंग २००६/(१६० ०६) आरक्षण-, दि. २ जून, २००८.

२) शासन पुरकपत्र, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग क्र. अपंग [illegible]/(१६० ०६) आरक्षण-, दि. १ जानेवारी, २००९.

शासन पुरकपत्र :-

अपंग व्यक्ती (समान संधी, संपूर्ण सहभाग व हक्कांचे संरक्षण) अधिनियम, १९९५ नुसार उच्च व तंत्र शिक्षण विभागांतर्गत गट-अ व गट-ब [illegible] नामनिर्देशनाने नियुक्ती करावयाच्या सर्व पदांवर शारीरिकदृष्ट्या अपंगांसाठी आरक्षण लागू करणे [illegible] क्रमांक [illegible] [illegible] आदेशानुसार [illegible] [illegible] दि. २ जून २००८ च्या शासन निर्णयासोबतच्या [illegible] दर्शविल्याप्रमाणे उच्च व तंत्र शिक्षण विभागांतर्गत [illegible] गट-अ व गट-ब मधील [illegible] नियुक्ती करावयाच्या पदांवर शारीरिकदृष्ट्या अपंगांसाठी आरक्षण ठेवण्यात आले आहे.

दि. २ जून २००८ च्या शासन निर्णयान्वये उच्च व तंत्र शिक्षण विभागांतर्गत [illegible] गट-अ व [illegible] नामनिर्देशनाद्वारे नियुक्ती करावयाच्या [illegible] समावेश करणे आवश्यक असल्यामुळे [illegible] तंत्र शिक्षण, [illegible] संचालनालय [illegible] यांमधील गट-अ व गट-ब [illegible] आदेशानुसार [illegible] पुनर्विलोकनानंतर करावयाच्या [illegible] दि. १ जानेवारी २००९ च्या शासन पुरकपत्रान्वये शारीरिकदृष्ट्या अपंगांसाठी आरक्षण ठेवण्यात आले आहे.

या पुरकपत्रान्वये उच्च शिक्षण संचालनालयातील गट-अ व गट-ब मधील [illegible] आदेशानुसार [illegible] प्रमाणित [illegible] शारीरिकदृष्ट्या अपंगांसाठी आरक्षण ठेवण्यात येत आहे.

सदर शासन पुरकपत्र, सामाजिक न्याय व [illegible] विभाग (सुधार-३) यांच्या दिनांक [illegible] च्या [illegible] विभागाच्या [illegible] देण्यात येत आहे.

हे शासन पुरकपत्र [illegible] www.maharashtra.gov.in [illegible] या संकेतस्थळावर [illegible] [illegible] त्याचा संकेतांक क्रमांक [illegible] आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(सही)

[illegible]

[illegible], महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा. राज्यपाल यांचे सचिव
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे सचिव
३. मा. उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव
४. मा. मंत्री (उच्च व तंत्र शिक्षण) यांचे खाजगी सचिव
५. मा. राज्यमंत्री (उच्च व तंत्र शिक्षण) यांचे खाजगी सचिव
६. सर्व मंत्री/राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव
७. सर्व मंत्रालयीन विभागांचे अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव
८. प्रधान सचिव, सामान्य प्रशासन विभाग
९. प्रधान सचिव, वित्त विभाग
१०. सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
११. सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई (पत्राद्वारे)
१२. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता) महाराष्ट्र, मुंबई/नागपूर
१३. महालेखापाल (लेखापरीक्षा) महाराष्ट्र, मुंबई/नागपूर
१४. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई
१५. निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई
१६. आयुक्त, आदिवासी कल्याण, ३ चर्च रोड, पुणे
१७. उच्च व तंत्र शिक्षण विभागातील सर्व सह सचिव/उप सचिव/अवर सचिव/कक्ष अधिकारी
१८. सर्व संचालक (उच्च शिक्षण/तंत्रशिक्षण/व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण/कला संचालनालय)
१९. कुलसचिव, सर्व अकृषी विद्यापीठे (५ प्रती)
२०. संचालक, रोजगार व स्वयंरोजगार संचालनालय, नवी मुंबई
२१. निवड नस्ती (आस्था-२)

क्र.	पदनाम Designation	अंध	कर्णबधीर	अस्थिव्यंग
	उच्च शिक्षण संचालनालय / Directorate of Higher Eduction राजपत्रित /Gazetted			
१	प्राचार्य / संचालक, शासकीय महाविद्यालय / संस्था.	LV	PD	BL OL OA
२	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - वनस्पतीशास्त्र	LV	PD	BL OL
३	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - भौतिकशास्त्र	LV	PD	BL OL
४	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - प्राणिशास्त्र	LV	PD	BL OL
५	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - रसायनशास्त्र	--	PD	OL
६	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - सांख्यिकीशास्त्र	LV	PD	BL OL
७	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - मराठी	LV	PD	BL OL OA
८	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - इंग्रजी	LV	PD	BL OL OA
९	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - गणित	LV	PD	BL OL
१०	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - भूगर्भशास्त्र	LV	PD	BL OL
११	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - भूगोल	LV	PD	BL OL
१२	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - हिंदी	LV	--	BL OL OA
१३	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - [illegible]	LV	PD	BL OL OA
१४	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - अर्थशास्त्र	LV	PD	BL OL OA
१५	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - मानसशास्त्र	LV	PD	BL OL OA
१६	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - समाजशास्त्र	LV	PD	BL OL OA
१७	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - राज्यशास्त्र लोकप्रशासन	LV	PD	BL OL OA
१८	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - तर्कशास्त्र	LV	PD	BL OL OA
१९	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - सूक्ष्मजीवशास्त्र	LV	PD	BL OL OA
२०	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - जिवभौतिकशास्त्र	LV	PD	BL OL OA
२१	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - संगीत	LV	PD	BL OL OA
२२	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - उर्दू	LV	PD	BL OL OA
२३	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - संस्कृत	LV	PD	BL OL OA
२४	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - वाणिज्य	LV	PD	BL OL OA
२५	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - इतिहास	LV	PD	BL OL OA
२६	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - तत्त्वज्ञान	LV	PD	BL OL OA
२७	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - अर्धमागधी	LV	PD	BL OL OA
२८	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - जैन	LV	PD	BL OL OA
२९	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - कायदा	LV	PD	BL/OL OA
३०	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - [illegible]	LV	PD	BL/OL OA
३१	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - जीवरसायनशास्त्र	LV	PD	BL/OL/OA
३२	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - भारतीय इतिहास	LV	PD	BL/OL/OA
३३	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - [illegible]	LV	PD	BL/OL/OA
३४	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - [illegible]	LV	PD	BL/OL OA
३५	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - [illegible]	LV	PD	BL OL OA
३६	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - [illegible]	LV	PD	BL OL OA
३७	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - [illegible]	LV	PD	BL OL OA
३८	प्राध्यापक प्रपाठक अधिव्याख्याता - [illegible]	LV	PD	BL OL OA
३९	ग्रंथपाल	LV	PD	BL OL OA

सरळ सेवेसाठी शासनाचे शा. नि. क. बीसीसी - १०९७ प्र.क्र./२/९७/९६ - ब. दिनांक २९ मार्च १९९७ नुसार विहीत केलेली १०० बिंदु नमुने वजा नामावली
आरक्षण पुढे केले

शेरा

अनु. क्र.	वर्ग	अनु. क्र.	वर्ग	अनु. क्र.	वर्ग
१	अनु. जाती	३४	खुला	६७	अनु. जाती
२	अनु. जमाती	३५	इतर मागास वर्ग	६८	खुला
३	वि. जा. (अ)	३६	खुला	६९	इतर मागास वर्ग
४	भ. ज. (ब)	३७	अनु. जाती	७०	खुला
५	इतर मागास वर्ग	३८	खुला	७१	अनु. जमाती
६	खुला	३९	इतर मागास वर्ग	७२	खुला
७	भ. ज. (क)	४०	खुला	७३	अनु. जाती
८	खुला	४१	वि. जा. (अ)	७४	खुला
९	इतर मागास वर्ग	४२	खुला	७५	इतर मागास वर्ग
१०	खुला	४३	अनु. जाती	७६	खुला
११	भ. ज. (ड)	४४	खुला	७७	भ. ज. (ड)
१२	अनु. जाती	४५	इतर मागस वर्ग	७८	खुला
१३	खुला	४६	खुला	७९	इतर मागस वर्ग
१४	खुला	४७	भ. ज. (ब)	८०	खुला
१५	विशेष मागास वर्ग	४८	खुला	८१	अनु. जाती
१६	खुला	४९	इतर मागस वर्ग	८२	खुला
१७	इतर मागस वर्ग	५०	खुला	८३	वि. जा. (अ)
१८	खुला	५१	अनु. जाती	८४	खुला
१९	इतर मागस वर्ग	५२	खुला	८५	इतर मागस वर्ग
२०	खुला	५३	अनु. जमाती	८६	खुला
२१	अनु. जाती	५४	खुला	८७	विशेष मागास वर्ग
२२	खुला	५५	इतर मागस वर्ग	८८	खुला
२३	अनु. जमाती	५६	खुला	८९	इतर मागास वर्ग
२४	खुला	५७	भ. ज. (क)	९०	खुला
२५	इतर मागस वर्ग	५८	खुला	९१	अनु. जाती
२६	खुला	५९	इतर मागस वर्ग	९२	खुला
२७	अनु. जाती	६०	खुला	९३	अनु. जमाती
२८	खुला	६१	अनु. जाती	९४	खुला
२९	इतर मागस वर्ग	६२	खुला	९५	इतर मागस वर्ग
३०	खुला	६३	अनु. जमाती	९६	खुला
३१	भ. ज. (क)	६४	खुला	९७	अनु. जाती
३२	खुला	६५	इतर मागास वर्ग	९८	खुला
३३	अनु. जमाती	६६	खुला	९९	भ. जमाती (क/ब)
				१००	खुला

...न्नतीसाठी शासनाने शा. नि. क. बीसीसी - १०९७ प्र.क्र./३/९७/९६ - ब. दिनांक १८ ऑक्टोबर १९९७ नुसार विहीत ...केलेली १०० बिंदु नमुने वजा नामावली

अनु. क्र.	वर्ग	अनु. क्र.	वर्ग	अनु. क्र.	वर्ग	अनु. क्र.	वर्ग
१	अनु. जाती	२६	खुला	५१	अनु. जाती	७६	खुला
२	अनु. जमाती	२७	अनु. जाती	५२	खुला	७७	भ. ज. (ड)
३	वि. जा. (अ)	२८	खुला	५३	अनु. जमाती	७८	खुला
४	भ. ज. (क)	२९	खुला	५४	खुला	७९	खुला
५	खुला	३०	खुला	५५	खुला	८०	खुला
६	खुला	३१	भ. ज. (क)	५६	खुला	८१	अनु. जाती
७	भ. ज. (ब)	३२	खुला	५७	भ. ज. (क)	८२	खुला
८	खुला	३३	अनु. जमाती	५८	खुला	८३	वि. जा. (अ)
९	खुला	३४	खुला	५९	खुला	८४	खुला
१०	खुला	३५	खुला	६०	खुला	८५	खुला
११	भ. ज. (ड)	३६	खुला	६१	अनु. जाती	८६	खुला
१२	अनु. जाती	३७	अनु. जाती	६२	खुला	८७	वि. मा. वर्ग
१३	खुला	३८	खुला	६३	अनु. जमाती	८८	खुला
१४	खुला	३९	खुला	६४	खुला	८९	खुला
१५	वि. मा. वर्ग	४०	खुला	६५	खुला	९०	खुला
१६	खुला	४१	वि. जा. (अ)	६६	खुला	९१	अनु. जाती
१७	खुला	४२	खुला	६७	अनु. जाती	९२	खुला
१८	खुला	४३	अनु. जाती	६८	खुला	९३	अनु. जमाती
१९	खुला	४४	खुला	६९	खुला	९४	खुला
२०	खुला	४५	अनु. जमाती	७०	खुला	९५	खुला
२१	अनु. जाती	४६	खुला	७१	अनु. जमाती	९६	खुला
२२	खुला	४७	भ. ज. (ब)	७२	खुला	९७	अनु. जाती
२३	अनु. जमाती	४८	खुला	७३	अनु. जाती	९८	खुला
२४	खुला	४९	खुला	७४	खुला	९९	भ. ज. (ब/ड) आळिपाळिने
२५	खुला	५०	खुला	७५	खुला	१००	खुला

शासनाच्या दिनांक २ जुलै, १९९७ मधिल आदेशाप्रमाणे बिंदुनामावलीचा वापर करण्यासंबंधिच्या परिशिष्ट सूचना

१) सरळसेवा भरती करिता शासन निर्णय क्रमांक बीसीसी-१०९७/प्र.क्र. २/९६-ब, दिनांक २९/३/१९९७ नुसार विहित केलेली १०० बिंदु नामावली वापरण्यात यावी.

२) सेवा प्रवेश नियमानुसार प्रत्येक भरती माध्यमाकरिता (सरळ सेवा व पदोन्नती इत्यादि) वेगवेगळी बिंदुनामावली दर्शविण्यात यावी. बिंदुनामावलीचा वापर करताना सेवाभरती नियमातील तरतुदी विचारात घ्याव्यात.

३) बिंदु नामावलीही मागास प्रवर्गाचे आरक्षण निश्चित करण्यासाठी आहे. जेष्ठता निश्चित करण्यासाठी नाही.

४) सध्या असलेली संवर्गातील पदसंख्या लक्षात घेऊन आरक्षण बिंदु निश्चित करण्यात यावेत. भविष्यात संवर्ग संख्येत वाढ झाल्यास अथवा घट झाल्यास आरक्षण बिंदुची संख्या त्यानुसार ज्यास्त अथवा कमी करण्यात यावी.

५) जेथे सध्या विहीत आरक्षणापेक्षा जास्त नियुक्त्या करण्यात आलेल्या आहेत त्यामुळे सध्याच्या तेथील नियुक्त्यांना बाधा येणार नाही.

६) सर्व मंत्रालयीन विभाग प्रमुखांनी यानुसार तातडीने कार्यवाही करुन प्रत्येक संवर्गाबाबत वरील मार्गदर्शक सुचनेनुसार आढावा घ्यावा व त्यानुसार कार्यवाही करावी.

७) सध्या अस्तीत्वात असलेले विविध शासन आदेश वरीलप्रमाणे सुधारण्यात आले असल्याचे गृहित धरण्यात यावे

८) [illegible] जातीच्या वाट्यातील पदे भरण्यासाठी [illegible] व्यक्तिंना आणि [illegible] वाट्याबाहेरील [illegible] पदोन्नत्या देण्यासाठी पदोन्नती सुची [illegible] बिंदु [illegible] वापराव्यात

अपंग कर्मचाऱ्यांना गट-क आणि गट-ड मधील पदांवर
<u>पदोन्नतीमध्ये ३% आरक्षण विहित करण्याबाबत.</u>

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग,
शासन निर्णय क्र.: एसआरव्ही-१०९९/प्र.क्र.३७/९९/१६-अ
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक :- ५ मार्च, २००२.

संदर्भ :- १) केंद्र शासनाचे क्र.३६०३५/८/८९-Estt. (SCT) दि. २०.११.१९८९ चे कार्यालयीन ज्ञापन.
२) केंद्र शासनाचे क्र.३६०३५/७/९५-Estt (SCT) दि. १८.२.१९९७ चे कार्यालयीन ज्ञापन.
३) केंद्र शासनाचे क्र.३६०२५/०३/९७-Estt (Res) दि. ४.७.१९९७ चे कार्यालयीन ज्ञापन.

शासन निर्णय

केंद्र शासनाने त्यांच्या दि.२०.११.१९८९ च्या कार्यालयीन ज्ञापनाद्वारे अपंग कर्मचाऱ्यांना गट-क मधून गट-क मधील, गट-ड मधून गट-ड मधील आणि गट-ड मधून गट-क मधील, नियुक्ती करीता योग्य ठरविलेल्या पदांवर (Identified posts) पदोन्नतीमध्ये ३% आरक्षण विहित केले आहे. तसेच दिनांक १८ फेब्रुवारी, १९९७ आणि दि.४ जुलै, १९९७ च्या कार्यालयीन ज्ञापनान्वये याबाबतची कार्यपध्दती विहित केली आहे. केंद्र शासनाप्रमाणे राज्य शासकीय / निमशासकीय सेवेत गट-क आणि गट-ड मधील नियुक्तीसाठी योग्य ठरविलेल्या पदांवर (Identified Posts) अपंग कर्मचाऱ्यांना पदोन्नतीमध्ये ३% आरक्षण विहित करण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता.

२. केंद्र शासनाच्या धोरणास अनुलक्षून शासन असे आदेश देत आहे की, राज्य शासनाच्या सेवेतील गट-क व गट-ड मधील अंध/अल्पदृष्टी (Visually Handicapped), कर्णबधीर आणि अस्थिव्यंग या अपंग कर्मचाऱ्यांना पदोन्नतीत प्रत्येकी १% याप्रमाणे एकूण ३% आरक्षण विहित करण्यात यावे. <u>पदोन्नतीमधील हे आरक्षण गट-क मधून गट-क मधील पदांसाठी, गट-ड मधून गट-ड मधील पदांसाठी आणि गट-ड मधून गट-क मधील पदांसाठी</u> अपंगांच्या नियुक्तीस योग्य ठरविलेल्या पदांकरीता (Identified Posts) असेल. अपंग कर्मचाऱ्यांचा पदोन्नतीसाठी विचार करतांना शासनाने वेळोवेळी विहित केलेले पदोन्नतीसंबंधातील नियम, आदेश व निकष (उदा. पदोन्नती लगतच्या पदावरील किमान सेवेचा कालावधी, विहित विभागीय / सेवा प्रवेशोत्तर प्रशिक्षण परीक्षा, गोपनीय अहवाल, इ.) यानुसार कार्यवाही करण्यात यावी. पदोन्नती संदर्भात क्रमवार बिंदू नामावली व कार्यपध्दती या शासन निर्णयासोबत जोडलेल्या परिशिष्टात दर्शविण्यात आली आहे.

३. हे आदेश या शासन निर्णयाच्या दिनांकापासून शासकीय सेवा, सर्व शासकीय मंडळे/महामंडळे, स्थानिक स्वराज्य संस्था, जिल्हा परिषदा, महानगरपालिका, नगरपालिका आणि शासनाच्या अधिपत्याखालील किंवा शासनाने अनुदान दिलेली मंडळे, अनुदानीत संस्था यांना लागू होतील. तथापि

ज्या प्रकरणी पदोन्नतीची प्रक्रीया या आदेशाच्या दिनांकापूर्वी सुरू झाली असेल त्या प्रकरणी हे आदेश लागू होणार नाहीत.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(द.वा.देशपांडे)
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

राज्यपाल यांचे सचिव,
मुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव,
उपमुख्यमंत्र्यांचे सचिव,
सर्व मंत्री,राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,
मुख्य सचिव,
शासनाचे सर्व अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव,
*प्रबंधक,उच्च न्यायालय,मूळ न्याय शाखा,मुंबई,
*प्रबंधक,उच्च न्यायालय,अपील शाखा,मुंबई,
*प्रबंधक,महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरण,मुंबई,
*प्रबंधक,लोकआयुक्त व उप लोकआयुक्त,मुंबई,
*सचिव,महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग,मुंबई,
*सचिव,महाराष्ट्र विधान मंडळ सचिवालय,विधानभवन,मुंबई,
*सचिव,राज्य निवडणुक आयोग,मुंबई,
सर्व विभागीय आयुक्त,
राज्यातील सर्व महामंडळे आणि उपक्रम यांचे व्यवस्थापकीय संचालक ,
सर्व जिल्हाधिकारी,
सर्व महापालिकांचे आयुक्त,
सर्व जिल्हापरिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी,
सर्व मुख्याधिकारी, नगर परिषदा/नगरपालिका,
संचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय,मंत्रालय,मुंबई
अवर सचिव, सामाजिक न्याय विभाग, मंत्रालय,मुंबई-४०० ०३२.
आयुक्त, अपंग कल्याण, ३, चर्च रोड, पुणे.
सर्व मंत्रालयीन विभाग,
मंत्रालयीन विभागाच्या प्रशासकीय नियंत्रणाखालील सर्व विभाग प्रमुख / कार्यालय प्रमुख,
सामान्य प्रशासन विभागातील सर्व कार्यासने
निवड नस्ती.

* पत्राने.

एच-1052(ए)(5000-3-02)1ज

शासन निर्णय क्र. एसआरव्ही-१०९९/प्र.क्र.३७/९९/१६-अ, दि. ५ मार्च, २००२ चे परिशिष्ट

अपंग कर्मचा-यांना गट-क मधून गट-क मधील, गट-ड मधून गट-ड मधील आणि गट-ड मधून गट-क मधील पदोन्नती व क्रमवार बिंदू नामावली वापरण्यासंबंधीची कार्यपध्दती :-

१] **अ)** विभाग प्रमुख कार्यालय प्रमुख यांनी १) अंध / अल्पदृष्टी (Visually Handicapped), २) कर्णबधीर आणि ३) अस्थिव्यंग या प्रवर्गातील अपंग कर्मचा-यांना **गट-क मधून गट-क मधील, गट-ड मधून गट-ड मधील आणि गट-ड मधून गट-क मधील** नियुक्तीस योग्य ठरविलेल्या पदांवर (Identified Posts) पदोन्नतीमध्ये ३ % पर्यन्त आरक्षण देण्यासाठी १०० रिक्त पदांची [नियुक्तीस योग्य ठरविलेल्या पदांची (Identified Posts)]पदनिहाय स्वतंत्र नोंदवही ठेवावी. त्यामधील क्र.१, ३४ व ६७ हे बिंदू अपंगांसाठी आरक्षित करण्यात यावेत. विभाग प्रमुख / कार्यालय प्रमुख यांनी क्रमांक १ वर मूळ संवर्गातील (Feeder Cadre) कोणत्याही एका अपंग प्रवर्गाच्या जेष्ठतम कर्मचाऱ्यांचा प्रथम विचार करावा. म्हणजेच जर मूळ संवर्गामधील (Feeder Cadre) जेष्ठतम कर्मचारी अस्थिव्यंग प्रवर्गातील असेल तर नोंदवहीतील क्रमांक १ हा बिंदू त्यांच्या पदोन्नतीकरीता वापरण्यात यावा. तथापि अपंगांच्या (अंध/अल्पदृष्टी,कर्णबधीर व अस्थिव्यंग) विविध प्रवर्गासाठी योग्य प्रकारे आरक्षण आळीपाळीने राहील याची विभाग प्रमुखांनी खात्री करणे आवश्यक आहे. अपंग कर्मचा-यांस त्यांच्या अपंग प्रवर्गानुसार, त्यांना नोंदवहीत आरक्षित केलेल्या बिंदूनुसार पदोन्नती देताना त्यास त्याच्या सामाजिक आरक्षण/खुल्या प्रवर्गानुसार (उदा.अ.जा.,अ.ज.,खुला) बिंदू नामावली (Roster)मध्ये दर्शविण्यात यावे.

उदा. जर एखादया वर्षात अपंग कर्मचा-यांकरीता क्रमवार बिंदू नामावलीनुसार दोन पदे आरक्षित करण्यात आली असतील आणि या दोन पदांपैकी एका पदावर अनुसूचित जाती व अन्य पदावर खुल्या प्रवर्गातील अपंग कर्मचा-यांची पदोन्नतीने नेमणूक करण्यात आली असेल, तर अनुसूचित जातीच्या अपंग कर्मचा-यांस बिंदूनामावलीत अ.जा बिंदूवर आणि खुल्या प्रवर्गातील अपंग कर्मचा-यांस खुल्या प्रवर्गासमोर दर्शविण्यात यावे.

काही प्रकरणी जर पदोन्नतीकरीता उपलब्ध असलेली रिक्त पदे कमी असतील आणि यापैकी एकही रिक्त पद अनुसूचित जाती किंवा अनुसूचित जमातीच्या आरक्षित बिंदूसमोर दर्शविण्यात आले नसेल, परंतु नोंदवहीतील बिंदूनुसार त्यापैकी एक रिक्त पद अपंग कर्मचा-याकरिता आरक्षित केले असेल आणि पदोन्नतीकरीता उपलब्ध असलेला अपंग कर्मचारी सामाजिक आरक्षणानुसार (मागासवर्गीय) राखीव प्रवर्गातील असेल, तर त्यानंतर उपलब्ध असलेला रोस्टरवरील बिंदू (संबंधित मागास प्रवर्गासाठी आरक्षित असलेला) संबंधित अपंग प्रवर्गासाठी आरक्षित अपंग उमेदवारास समायोजित (Adjusting) करण्यासाठी वापरण्यात यावा.

उदा. जर उपलब्ध तीन रिक्त पदे पदोन्नतीच्या बिंदूनामावलीतील बिंदू क्रमांक ८,९,१० या खुल्या प्रवर्गासमोर दर्शविण्यात आली. त्यापैकी १ रिक्त पद अपंग कर्मचा-यांसाठी नोंदवहीतील बिंदूनुसार आरक्षित आहे आणि जर अपंग प्रवर्गानुसार निवड केलेला कर्मचारी अनुसूचित जातीचा असेल तर त्याला त्यानंतर उपलब्ध होणा-या अनुसूचित जातीच्या बिंदूसमोर बिंदूनामावलीत क्रमांक १२ वर दर्शविण्यात येऊन समायोजित करावे.

ब) अपंगासाठी रिक्त असलेली पदे, पदोन्नती आणि निवडीने (By Selection) भरताना सर्वसाधारण पदोन्नती क्षेत्रातील अपंग कर्मचा-यांचा विचार करावा.मात्र जेथे संबंधित अपंग प्रवर्गानुसार पुरेसे अपंग कर्मचारी सर्वसाधारण पदोन्नती क्षेत्रात उपलब्ध नसतील, तेथे सर्वसाधारण पदोन्नती क्षेत्र ५ पद वाढवावे आणि त्यानुसार उपलब्ध होणा-या अपंग कर्मचा-यांचा विचार करावा. परंतु सर्वसाधारण

पदोन्नती क्षेत्र वाढवूनही अपंग कर्मचारी उपलब्ध झाले नाहीत, तर हे आरक्षण पुढील तीन भरती वर्षाकरीता पुढे ओढावे व नंतर व्यपगत करावे. मात्र सदर रिक्त पद/पदे नियुक्तीस योग्य ठरविलेल्या (Identified Posts) अन्य अपंग प्रवर्गात अदलाबदलीने बदलून, पदोन्नतीसाठी सदर अपंग प्रवर्गाच्या कर्मचा-यांचा विचार करावा.

क) अपंगांकरीता जे पद / पदे पदोन्नती देवून (Promotion by Non-selection) पदोन्नतीने भरावयाचे आहे, त्याकरीता सुयोग्य अपंग कर्मचा-यांचा अपंग प्रवर्गानुसार आरक्षित पदाकरीता पदोन्नतीसाठी विचार करावा. जर अपंग प्रवर्गानुसार अपंग कर्मचारी पदोन्नतीसाठी पात्र / उपलब्ध झाला नाही, तर हे आरक्षण पुढील तीन भरती वर्षाकरीता पुढे ओढावे व नंतर व्यपगत करावे. मात्र सदर रिक्त पद/पदे नियुक्तीस योग्य ठरविलेल्या (Identified Posts) अन्य अपंग प्रवर्गात अदलाबदलीने बदलून, पदोन्नतीसाठी सदर अपंग प्रवर्गाच्या कर्मचा-यांचा विचार करावा.

ड) ज्या गट/संवर्गात सरळ सेवेने करावयाच्या नियुक्तीचे प्रमाण ७५%पेक्षा जास्त नसेल,अशाच गट / संवर्गामध्ये अपंग कर्मचा-यांना पदोन्नतीमध्ये आरक्षण राहील.

२. पदोन्नतीमध्ये आरक्षण विहित करतांना केंद्र शासनाच्या दि.२०.११.८९ च्या आदेशातील खालील मुद्यांचाही विचार करण्यात यावा.

"ज्या अपंग प्रवर्गाकरिता पद/पदे नियुक्तीकरीता योग्य ठरविण्यात (Identified) आली आहेत, त्याच पदांपुरते हे आरक्षण मर्यादित असेल. अपंग प्रवर्गातील संबंधीत व्यक्ती पदोन्नतीचे पद समर्थपणे धारण करु शकत असेल तरच हे आरक्षण कार्यान्वित होईल.

जर समुचित अपंग प्रवर्गातील व्यक्ती, मूळ श्रेणीस (Feeder grade) पुढील उच्च श्रेणीतील अपंगासाठी नियुक्तीकरीता योग्य ठरविलेल्या पदावरील (Identified Posts) पदोन्नतीसाठी उपलब्ध होत नसेल तर परस्पर अदलाबदलीस (Inter se exchange) खालील अटींच्या अधिन राहून परवानगी देण्यात यावी.

(एक) ज्या पदावर पदोन्नती द्यावयाची आहे त्या पदाच्या मूळ श्रेणीत (Feeder Grade), त्या अपंग प्रवर्गातील व्यक्ती उपलब्ध असली पाहिजे.

(दोन) अशा प्रकारे अदलाबदल करण्यात आलेले आरक्षण पुढील तीन भरती वर्षापर्यंत पुढे ओढण्यात येईल व तद्नंतर हे आरक्षण व्यपगत (Lapse) होईल."

एच-1057(1)(5000)-3-02)23.

शासन सेवेत सरळ सेवा भरतीसाठी समांतर आरक्षण (Horizontal Reservation) कार्यान्वित करण्यासाठी अनुसरण्याची कार्यपध्दती विहित करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन,
सामान्य प्रशासन विभाग,
परिपत्रक क्रमांक:एसआरव्ही-1097/प्र.क्र.31/98/16-अ,
मंत्रालय, मुंबई-400 032. दिनांक 16 मार्च 1999.

भाग: 1. शासन निर्णय, सा.प्र.वि. क्र.एसआरव्ही-1077/3576/1433/16-अ, दि.23.5.1978.
2. शासन निर्णय, सा.प्र.वि. क्र.एसईएम-1080/35/16-अ, दि.21.1.1980.
3. शासन परिपत्रक, सा.प्र.वि. क्र.आरपीई/आरटीए-1080/0/181/16-अ, दि.10.10.1980.
4. शासन निर्णय, सा.प्र.वि. क्र.एसआरव्ही-1094/1004/प्र.क्र.30/16-अ, दि.17.11.1994.
5. शासन निर्णय, सा.प्र.वि. क्र.बीसीसी-1094/प्र.क्र.68/94/16-ब, दि.12.8.1994.
6. शासन निर्णय, म.व.बा.वि. क्र.महिआधार-1094/प्र.क्र.766/भुपुक-1, दि.9.8.1995.
7. शासन निर्णय, म.व.बा.क.वि. क्र.संकीर्ण-1096/प्र.क्र.30/का.-2, दि.1.8.1997.
8. शासन निर्णय, सा.प्र.वि. क्र.बीसीसी-1097/प्र.क्र.2/97/16-ब, दि.6.8.1997.
9. शासन परिपत्रक, सा.प्र.वि. क्र.एसआरव्ही-1097/प्र.क्र.12/97/16-अ, दि.2.5.1998.
10. अनिल कुमार गुप्ता वि. उत्तर प्रदेश राज्य आणि इतर (जेटी-1995(5)एससी-505) या प्रकरणी सर्वोच्च न्यायालयाने दिलेल्या न्याय निर्णयातील मार्गदर्शक तत्वे.

परिपत्रक :- शासनाने सेवेतील भरतीसाठी मागासवर्गीयांसाठी आरक्षण लागू केले आहे. हे आरक्षण सामाजिक आरक्षण (Social Reservation) असल्याने ते उभे आरक्षण (Vertical Reservation) आहे. त्याचप्रमाणे विशेष आरक्षण (Special Reservation) मागासवर्गीयांव्यतिरिक्त अन्य घटकांसाठी लागू केलेले आहे व ते समांतर किंवा आडवे आरक्षण (Horizontal Reservation) आहे. या संदर्भात मुंबई उच्च न्यायालयाच्या औरंगाबाद खंडपीठाने (अपेलेट साईड) रिट याचिका क्रमांक:4067/1998 वरील निर्णयान्वये अनिलकुमार गुप्ता वि. उत्तर प्रदेश राज्य आणि इतर (जेटी-1995(5)एससी-505) या प्रकरणी सर्वोच्च न्यायालयाने दिलेल्या न्याय निर्णयास अनुसरुन समांतर आरक्षणाबाबत मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्याचे आदेश दिले आहेत. त्यानुसार सेवेतील उभे आरक्षण व समांतर आरक्षणाच्या संदर्भात अनुसरावयाची कार्यपध्दती व त्या बाबतच्या मार्गदर्शक सूचना शासकीय/निमशासकीय सेवा, मंडळे/महामंडळे/नगरपालिका/महानगरपालिका/जिल्हापरिषदा/शासकीय अनुदान प्राप्त संस्था/विद्यापिठे/सहकारी संस्था व शासकीय उपक्रम इत्यादींना लागू करण्यात यावे.

2. सेवेतील नियुक्तीसाठी सामाजिक आरक्षण (उभे आरक्षण) खालीलप्रमाणे आहे :-

1. अनुसूचित जाती	:	13%
2. अनुसूचित जमाती	:	7%
3. विमुक्त जाती (अ)	:	3%
4. भटक्या जमाती (ब)	:	2.5%
5. भटक्या जमाती (क)	:	3.5%
6. भटक्या जमाती (ड)	:	2%
7. विशेष मागास प्रवर्ग	:	2%
8. इतर मागास वर्ग	:	19%

वर नमूद केलेल्या आरक्षणाव्यतिरिक्त सेवेतील नियुक्त्यांसाठी लागू असलेले विशेष आरक्षण (समांतर आरक्षण) खालीलप्रमाणे आहे :-

1. माजी सैनिक	15% फक्त गट क आणि गट ड साठी
2. प्रकल्पग्रस्त/भूकंपग्रस्त	5% फक्त गट क आणि गट ड साठी
3. अपंग	3% - गट अ आणि ब मधील काही पदांसाठी तसेच गट क आणि गट ड साठी
4. महिला	[illegible]
[illegible]	

समांतर आरक्षण हे फक्त सरळ सेवा भरतीस लागू राहील. समांतर आरक्षण हे सामाजिक आरक्षणांतर्गत आरक्षण असल्याने त्यास सामाजिक आरक्षणावर बाहीप म्हणून गणण्यात येऊ नये.

४. सर्वोच्च न्यायालयाच्या न्याय निर्णयात उल्लेखिलेल्या प्रमाणे समांतर आरक्षण हे कप्पीकृत आरक्षण (Compartmentalised Reservation) आहे, म्हणून पदे भरण्यापूर्वी, पदे निश्चित करताना तसेच भरतीची जाहिरात देताना त्या जाहिरातीत केवळ सामाजिक आरक्षणाची पदसंख्याच नमूद न करता सामाजिक आरक्षणाच्या प्रत्येक प्रवर्गामध्ये (उभे आरक्षण जसे अ.जा., अ.ज., वि.ज.(अ), भ.ज.(ब), भ.ज.(क), भ.ज.(ड) वि.मा.प्र., इ.मा.व. आणि खुला प्रवर्ग) विशेष आरक्षणानुसार येणा-या राखीव पदांची संख्या सुध्दा निर्दिष्ट करावी.

५. सर्वोच्च न्यायालयाच्या न्याय निर्णयात/उल्लेखिलेल्या नुसार समांतर आरक्षणांतर्गत त्या त्या प्रवर्गासाठी चिन्हित करण्यात आलेल्या टक्केवारीनुसार जागा निश्चितपणे मिळाव्या यासाठी सरळसेवा भरती करताना खालील टप्पे विचारात घेण्यात यावेत :-

(अ) प्रथम टप्पा :- गुणवत्तेच्या निकषानुसार खुल्या प्रवर्गातील उमेदवारांची निवड यादी करावी, या यादीत, समांतर आरक्षणात येणा-यांची संख्या पर्याप्त असेल तर कोणताही प्रश्न उद्भवणार नाही आणि त्यानुसार पदे भरावीत. जर समांतर आरक्षणाच्या प्रवर्गातील उमेदवारांची संख्या पर्याप्त नसेल तर समांतर आरक्षणाकरीता त्या त्या प्रवर्गातील उमेदवारांना उपलब्धतेनुसार पर्याप्त संख्येत यादीतील शेवटचे उमेदवार वगळून समाविष्ट करावेत.

(ब) दुसरा टप्पा :- त्यानंतर प्रत्येक सामाजिक आरक्षणाच्या प्रवर्गातील उमेदवारांच्या निवड याद्या तयार करण्यात (जे उमेदवार यापूर्वीच टप्पा 'अ' मध्ये समाविष्ट झाले असतील त्यांना या यादीतून वगळावे.)

(क) तिसरा टप्पा :- वरील 'ब' नुसार तयार करण्यात आलेल्या याद्यांमध्ये सामाजिक आरक्षणातील (Social Reservation) प्रत्येक प्रवर्गाच्या विहित टक्केवारीनुसार 'अ' येथे विशद केलेल्या कार्यपध्दतीनुसार समांतर आरक्षणाचे पुरेसे उमेदवार समाविष्ट करावेत. मात्र असे करताना सामाजिक प्रवर्गांतर्गत रहावे.

६. सर्वोच्च न्यायालयाच्या न्याय निर्णयात उल्लेखिलेल्यानुसार विशेष आरक्षण हे प्रत्येक उभ्या आरक्षणाच्या कक्षांतर्गत राहील. म्हणजेच विशेष आरक्षण हे एका सामाजिक आरक्षण प्रवर्गातून दुस-या सामाजिक आरक्षण प्रवर्गात स्थानांतरीत करता येणार नाही.

७. सर्व नियुक्ती प्राधिका-यांनी वरील कार्यपध्दती तसेच सूचनांनुसार यापुढे न चुकता कार्यवाही करावी. हे आदेश शासकीय/निमशासकीय सेवा, मंडळे/महामंडळे/नगरपालिका/महानगरपालिका/जिल्हापरिषदा/शासकीय अनुदान प्राप्त संस्था/विद्यापिठे/सहकारी संस्था व शासकीय उपक्रम इत्यादींना लागू करण्यात यावेत.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

भि.रा.वाडवे,
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,
राज्यपालांचे सचिव,
मुख्य मंत्री यांचे सचिव,
उप मुख्य मंत्री यांचे सचिव,
सर्व मंत्री/राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,
मुख्य सचिव/अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, सर्व मंत्रालयीन विभाग,
सर्व विभागीय आयुक्त,
सर्व जिल्हाधिकारी,
सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी,
* प्रबंधक, उच्च न्यायालय, मूळ शाखा, मुंबई,
* प्रबंधक, उच्च न्यायालय, अपील शाखा, मुंबई,
* प्रबंधक, मुंबई उच्च न्यायालय, मूळ शाखा, खंडपीठ, औरंगाबाद,
* प्रबंधक, मुंबई उच्च न्यायालय, अपील शाखा, खंडपीठ, औरंगाबाद,
* प्रबंधक, लोकआयुक्त आणि उप लोकआयुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई,
* सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई,
सचिव, महाराष्ट्र दुय्यम सेवा निवड मंडळ, मुंबई,
सचिव, सर्व प्रादेशिक दुय्यम सेवा निवड मंडळे,
संचालक, माहिती व जनसंपर्क, मुंबई,
सर्व मंत्रालयीन विभागांच्या अधिपत्याखालील विभागप्रमुख व कार्यालय प्रमुख,
सामान्य प्रशासन विभागातील सर्व कार्यासने,
निवड नस्ती.

* पत्राने.

अपंग व्यक्तींना शासकीय सेवेतील गट- अ ते गट-ड मधील पदांवर सरळ सेवेने नियुक्ती देण्यासंदर्भात क्रमवार बिंदू नामावली कार्यपद्धती करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

सामान्य प्रशासन विभाग

शासन परिपत्रक क्रमांक : एसआरव्ही- १०९९/प्र. क्र. ३७/९९/१६-अ
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक : ४ मार्च २००२.

संदर्भ : १) शासन परिपत्रक, सा. प्र. वि. क्र. : एसआरव्ही १०९७/प्र.क्र. १२/९७/१६-अ, दि. २ मे १९९८.
२) केंद्र शासनाचे क्र. ३६०३५/१६/९१ Estt (SCT)- दि. १८-२-१९९७ चे कार्यालयीन ज्ञापन.
३) शासन परिपत्रक, सा.प्र.वि.क्र. : एसआरव्ही- १०९७/प्र. क्र. ३१/९८/१६-अ, दि. १६ मार्च १९९९.

शासन परिपत्रक

१) अपंग व्यक्ती (समान संधी, संपूर्ण सहभाग व हक्कांचे संरक्षण) अधिनियम, १९९५ च्या कलम ३२ व ३३ नुसार, अपंग व्यक्तींसाठी गट-अ ते गट-ड मधील नियुक्तीकरिता योग्य ठरविलेल्या पदांवर (Identified Posts) सरळ सेवा भरतीमध्ये १) अंध/ अल्पदृष्टी (दृष्टिक्षीणता)-१% २) कर्णबधिर-१% आणि ३) अस्थिव्यंग किंवा मतिमंद-१% असे एकूण ३% आरक्षण ठेवण्यावर कार्यपद्धती या विभागाच्या दि. २ मे १९९८ च्या शासन परिपत्रकात विहित करण्यात आली आहे. त्यानुसार राज्य शासनाच्या प्रत्येक प्रशासकीय विभागाने विभागांतर्गत आणि विभागाच्या अधिपत्याखाली कार्यरत असलेल्या विविध शासकीय कार्यालयांमधील गट-अ गट-ड मधील प्रत्येक संवर्गातील कामाच्या स्वरूपाचे काळजीपूर्वक परिशीलन करून अपंग व्यक्तींसाठी सरळ सेवा भरतीत रिक्त पदांवर ३% आरक्षण विहित करणे आवश्यक आहे.

२) केंद्र शासनाने त्यांच्या दि. १८ फेब्रुवारी १९९७ आणि दि. ४ जुलै १९९७ च्या कार्यालयीन ज्ञापनान्वये अपंग व्यक्तींची गट- अ गट-ड मधील पदांवर सरळ सेवेने भरती करताना १०० रिक्त पदांची स्वतंत्र नोंद ठेवून त्यामधील १, ३४ व ६७ या क्रमानुसार येणारी रिक्त पदे राखून ठेवण्याच्या सूचना देऊन त्याबाबतचे कार्यपद्धती विहित केली आहे. राज्य शासकीय/ निमशासकीय सेवेत अ गट- ते गट-ड मधील नियुक्तीकरिता योग्य ठरविलेल्या (Identified Posts) अपंगांची सरळ सेवेने नियुक्ती करताना केंद्र शासनाने विहित केलेली क्रमवार बिंदू नामावली व कार्यपद्धती स्वीकारण्याचे शासनाने ठरविले आहे. त्यानुसार खालील सूचना देण्यात येत आहेत.

३) राज्य शासनाच्या सेवेतील गट-अ ते गट- ड मधील अपंग व्यक्तीसाठी योग्य ठरविलेल्या पदावर (Identified Posts) सरळ सेवेने नियुक्ती करताना प्रत्येक मंत्रालयीन विभागांनी/ त्याच्या अधिपत्याखाली कार्यालयांनी अपंगांसाठी ठेवण्यात आलेले आरक्षण कार्यान्वित करण्यासाठी योग्य ठरविण्यात आलेल्या व सरळ सेवेने भरण्यात यावयाच्या प्रत्येक पदासाठी १०० बिंदूंची स्वतंत्र नोंदवही (Register) ठेवून त्यामागील १,३४ व ६७ या क्रमाने येणारी रिक्त पदे अपंगांसाठी राखून प्रवर्गातील उमेदवारांचा विचार करावा. मात्र असे करताना नियुक्तास योग्य

अवलंबिलेले पद (Identified Posts) एकापेक्षा अनेक अपंग प्रवर्गाकरिता योग्य ठरविलेले असेल, तर आरक्षण ठेवताना ते १) अंध/अल्प दृष्टिक्षीणता २) कर्णबधिर आणि ३) अस्थिव्यंग किंवा मंदमती या क्रमाने आळीपाळीने (By Rotation) आरक्षित राहील याची खातरजमा करावी. नंतर या विभागाच्या शासन परिपत्रक दि. १३-६-१९९९ मधील कार्यपद्धतीनुसार मागणीपत्रक पाठवावे. अशा प्रकारे निवड झालेल्या अपंग उमेदवारास सध्या चालू असलेल्या १०० बिंदू नामावली (Roster) त्याच्या प्रवर्गानुसार मागासवर्गीय (उदा. अनुसूचित जाती/ अनुसूचित जमाती इ.)/ खुला प्रवर्ग यानुसार दर्शविण्यात यावे. प्रस्तावित क्रमवार बिंदूनुसार तसेच सामाजिक आरक्षण/ खुला प्रवर्ग याप्रमाणे मागणी केलेल्या अपंग प्रवर्गाचा उमेदवार त्या भरती वर्षात उपलब्ध न झाल्यास अपंग व्यक्ती (समान संधी, संपूर्ण सहभाग व हक्कांचे संरक्षण) अधिनियम १९९५ च्या कलम ३६ नुसार कार्यवाही करावी.

४) हे आदेश शासकीय/ निमशासकीय सेवा, सर्व शासकीय मंडळे, स्थानिक स्वराज्य संस्था, जिल्हा परिषदा, महानगरपालिका, नगरपालिका आणि शासनाच्या अधिपत्याखालील किंवा शासनाने अनुदान दिलेली मंडळे, अनुदानित संस्था यांना लागू होतील.

५) या सूचना आदेशाच्या दिनांकापासून अमलात येतील. तथापि ज्या प्रकरणी नियुक्तीची कार्यवाही चालू असेल त्या प्रकरणांना हे आदेश लागू होणार नाहीत.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(द. दा. देशपांडे)
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

"देशाच्या लोकशाहीमध्येही अपंगाला हक्क आहे!"